

Žékowanje lawreatki Myta Čišinskego 2019 – Marja Elikowska-Winklerowa

Psez pócesćenje z mytom Čišinskego, serbskego narodneho procowarja, se wjelgin wjaselim. Jo to rownocasnje cesćenje gódnoty našeje dolnoserbskeje identity. Na to pšípóznaše smy, te dołojcne Serby, gjarde.

Za to se pla Założby za serbski lud wutšobnje wužěkuju.

Wjaselim se zgromadnje ze wšyknymi, ak se rowno tak wehementnje wó našu drogotnu dolnoserbsku rěc procuju, ju sebje cesće a lubuju.

Gronim cele wědobnje “našeje rěcy”, jo ga wóna mjazytm teke za mnjo mamina rěc.

Ak som kónc (19)70tych lět do Łužyce pšišla, njejo se mě swidało, až namakam how drugu domownju, samo serbsku! Toś pšecej zasej gronim: Som měla napšawdu gluku!

Som glucna, až móje žiśi su we tom serbskem wótrošli, zeznali serbsku rěc, stawizny, wuměłstwo, kulturu, a - serbskich luži. Wót małego su našu serbsku domownju wuzgónjowali a maju ju pšawje lubo.

Z lětami som pak teke wuznała, kak nuznje Dolna Łužyca pomoc trjeba. Pomoc nas wšykných.

Wót serbskich luži wuknuś, jo mě było pši tom to drogotnejše. Někotare z nich wěcej mjazy nami njejsu. Ale su wóstali w našych wutšobach a statkach žywe. Na gluku jo pšecej hyšći dosć tych, ak jim to serbske na wutšobje lažy. Abo – zwažym se groniś – zasej wěcej na wutšobje lažy.

Rad wulicuju drugim wó nazgónjenjach, kótarež su mě te wše lěta wobglucnili. Gaž luže, ak su byli pjerwjej mēnjece, až zewšym serbski powědaś njamógu, jano “pšitštsku” rozměju, zasej wócušiju a wumarkuju: Tola, ja mógu, ale musym to sam / sama wopytaś, musym to kšěš. – Jadna taka wósoba sejži žinsa how mjazy nami. Pór lět smej se južo znałej, a pšecej zasej jo mě wobpšisegała: “Naša starka jo serbske powědała, ale my žiśi njejsmy. Ja rozmějom, ale powědaś njamgu.” A pón jo raz na mnjo zazwónila a gronila - na serbske: “Marja ja som ten list krydla. Ja pšidu.” – A pón jo ned pšidała: “Jo to było něnt pšawje?” Wóna jo se zwažyła na ten kšac...

Take dožywjena su te rědnjejše a motiwěruju, pšecej zasej drugich k serbowanju pógnuwaś. Ale tu móžnosť, we tej wjelikej nimskej rěcnej zgromadnosći serbowaś, ten rěcny rum, musymy pšecej zasej póbitowaś.

We tych wušej 40 lětach ak we Łužycy bydlim, som dejala wjele pšiwuknuś. Wót spódka, tak gronjone. Póznaś stawizny Łužyce, a spóznaś zawiny zachadanja a žinsajšnjeje situacije wobgrozoneje dolnoserbskeje rěcy. Ale zrazom som wuznała, kak pšecej hyšći bogata, gódna stej serbska rěc a kultura, a kak kompleksna, wjelebocna.

To wuzbadaś som pak mógała jano z pomocu luži, ak su how žywe. Někotare z nich su žinsa pódla. Až su mě dowěrili, a ako swóju pšiwzeli, mě wjelgin cesći. Za to se wutšobnje žékujom. Ta dowěra jo ga była teke wažny zakład a pógónjenje za našo wuspěšne, zgromadne žělo.

Wóni su mě pomagali zgótowiś dokumentaciju dolnoserbskeje rěcy we jej domacnych wariantach, aby druge mógali z toho póceraś. Bžez jich zwólniwosći a angažěrowanosći njeby to zewšym šlo. To njamžoś wusoko dosć gódnośiś.

To su te – tak pomjenjone – kontakty z bazu. Pšistup k bazy jo wuměnenje za móje slěženja a napšašowanja. Pšez wuspěšne zgromadne žěło, pšijašelnosć a zwólniwosć som była pšecej krađu motiwěrowana. Myslim se, až smy wše z togo pócerali. Kuždy sam za se.

Wjele som pšiwuknuła pšez wjelelětne nawjedowanje chorow za dorosčonych, a za žiši a młodostnych w Dolnoserbskem žiśecem chorje. Z młogimi mam až do žinsajšnego dobre zwiski. To jo za mnjo mimo měry wjeliki žěl mójich žywjeńskich nazgónjenjow. Proby, wustupy, lěgwa a spiwy wobchowam we spomnješu.

Na drugi part jo mě pak pšecej zasej wažne serbskich luži k medijam a institucijam wjasć, jich informěrowaś, zwiski natwarjaś. Ale teke zgromadnje fakty wuzgónjowaś a analizěrowaś. Aby jich lokalnu identitu z regionalneju zwězali.

To su zjawne, oficialne gremije. Zarědy, šule, institucije, muzeje, towaristwa... Z lětami som te we Górnej, Srježnej a Dolnej Łužycy póznała, a we nich dobrych partnerjow za zgromadne procowanja namakała.

Bejnje dlujko by trjebała, aby wšych luži nalicyła, kótarež su mě byli a pšecej hyšći su njewuzbytne partnerje. K tomu słuša mjazy drugim žiśecy casopis Płomje a Hilda Kutšankowa, Nowy casnik a Monika Słokowa a Horst Adam, abo dolnoserbska rozgłosowa redakcija a Juta Kajzerowa a Rožamarja Šenkarjowa, Dom za serbske ludowe wuměłstwo a Helena Palmanowa, Swěženje serbskego spiwa a Kata Malinkowa, namše a serbske fararje ako Juro Franow, Helmut Hupac, Jan Malink, fachowy póražowař za serbsku wucbu w Dolnej Łužycy Bjarnat Rjentš, Załožba za serbski lud a Domowina a mjazy Jan Nuk a Harald Kóńcak.

Tejerownosći dlujkolětne sobužěło ako člank Rady za nastupnosći Serbow Bramborska jo mě zawěsćiło fundament wědy za dalšne statkowanje.

A teke kulturny, wuměłski bok njekšěła zabyś – njelicobne koncerty a pšedstajenja SLA, serbskego žiwadła abo festiwale su byli za mnjo pšecej zasej jaden njezabytny, wažny rěcny a kulturny rum. Serbske komponisty ako J. P. Nagel, Jan Bulank, Detlef Kobjela su mě byli stawnje pšichylone partnerje. Serbske wědomnostniki ako prof. Hans Šuster-Šewc, prof. Helmut Faska, dr. Zuzana Hozyna, dr. Pětš Šurman - pšecej notnostne, wěcywuznate partnerje.

Wósebnje w casu strukturnych změnow we Łužycy budu take kontakty a wěda nadalej wažny zakład, aby se Serby a jich nastupnosći stawnje do diskusijow a koncepcijow zapšimowali. Wó to musymy se pak sami aktiwne a konstruktiwnje procowaś.

Mójo žycenje jo, až by wšykne pótrjefjone, serbske a nimske zgromadnje pótrjebny zwěsćili a jich docynjenje ako šansu za lužyski - serbsko-nimski - region spóznałi. To serbske dej byś něčo cele normalnego, samorozmějucego a za wšyknych wobydlarjow Łužyce gódny žěl identity.

Za to cu se - pó mysli serbskego procowarja Jakuba Barta Čišinskego – nadalej zasajžowaś. Na dobro našeje serbskeje domownje.